

УКРАЇНСЬКЕ ПИСЬМЕНСТВО ЯК ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЕ ДЖЕРЕЛО НАЦІЇ

Вікторія Ахмедова,
Криворізький державний педагогічний університет,
студентка I курсу факультету української філології
Науковий керівник
к. філол. н., доц. Світлана Журба

ЕПІСТОЛЯРНА ФОРМА РОМАНУ КАТЕРИНИ БАБКІНОЇ «МАМ, ПАМ'ЯТАЄШ?»

Сучасна доба інтернет-технологій впливає на літературу, змінює її структуру, спосіб сприйняття, взаємодію між автором і читачем. Створюючи нові форми літературного вираження, письменники прагнуть адаптувати сучасні види комунікації (блоги, чати, email), поглибити тему особистого вибору персонажа, розкрити його переживання, думки, сумніви, створити драматичну інтригу. Саме це реалізовується в епістолярній прозі – роман-щоденник, роман у листах. Така форма створює враження, ніби читач ознайомлюється з приватними/реальними документами, перед ним відкриваються таємниці життя героїв.

Стилістика листування використовується у творах Тетяни Белімової «Спам (Листи від незнайомців)», «Вільний світ»; Олени Марчук «Листи до Фроди»; «Мам, пам'ятаєш?» Катерини Бабкіної та ін. У творах «листи сприяють відчитуванню не тільки певної інформації, але й настроїв, почуттів, роздумів адресанта, найпотаємніших бажань, романтичних і трагічних історій» [2, с. 218], що дозволяє вказати на психологізм та інтимність епістолярію.

Сучасна українська письменниця Катерина Бабкіна – авторка прозових та поетичних творів, зокрема «Соня» (2014), «Гарбузовий рік» (2014), «Шапочка і кит» (2015), «Мій дід танцював краще за всіх» (2019) та ін. За останній вона отримала Центральноєвропейську літературну премію «Ангелус» (2021). Роман

«Мам, пам'ятаєш?» був створений Катериною Бабкіною під час повномасштабної російсько-української війни. Письменниця почала роботу над книгою у березні 2022-го – фактично відразу після вторгнення росії. Авторка зображує історію наслідків бойових дій під Києвом (зокрема в Ірпені) для цивільних: зруйновані домівки, страх і невизначеність. Ірпінь у лютому-березні 2022 року було захоплено російськими військами, а звільнення міста відбулося 28 березня 2022 року.

Епістолярна форма є композиційним принципом організації текстової структури твору «Мам, пам'ятаєш?». Роман написаний у формі листів п'ятнадцятилітньої дівчинки Діани до своєї мами, яка зникла за нез'ясованих обставин під час окупації Ірпеня. Разом з маленькою сестричкою Іванкою евакуйована до Відня, де мешкає її біологічний батько. Діана втратила дім, маму, друзів, й опинилася в чужому середовищі. Катерина Бабкіна спеціально фокусувалась не на фронтових боях, а на переживаннях тих, хто змушений був покинути свій дім і й досі не знає долі близьких.

Назва «Мам, пам'ятаєш?» і звертання Діани («Пам'ятаєш, мам?») вказують на те, що листування для дівчинки – це спосіб викликати спогади про минуле. Через форму листа авторка і героїня разом повертаються до світу до і під час війни. Кожен лист наче веде діалог між теперішнім і минулим. У сюжеті пояснюється, що до листування Діану схилив психотерапевт: *«...і ще тато водив мене на розмову з Лізою. Я не змогла нічого їй толком розказати чи пояснити, але, здається, навіть того, що змогла, Ліза сама не вивезла, не те що мене не розрадила. Це її ідея – писати ці листи замість щоденника»* [1, с. 13]. Тобто листи – своєрідна терапія: вони дозволяють героїні «говорити» про біль і радість, страх і тугу. Вони створюють атмосферу відвертості, вільної розмови – Діана відкриває душу мамі, яку уявно вважає присутньою. Листи – це єдиний спосіб «розмовляти» з мамою, можливість Діані уявити, що мама може дати відповідь або хоча б на неї відреагувати, хай навіть уявно. Таким чином героїня намагається встановити зв'язок, який руйнівна війна розірвала.

Для епістолярного жанру характерно те, що через персональні звернення

розкриваються душевні переживання героїв, висвітлюється їх внутрішня еволюція. Емоційну глибину почуттів Діани ілюструють спогади з дитинства. Дівчинка пригадує теплий момент із мамою, її сміх, і спільну радість: *«Пам'ятаєш, мам, коли ти сердилася, ти іноді казала, що я – зовсім як мій батько? І якимось я сказала тобі: ну, якщо він такий класний, то я прямо не знаю, чого ж ви розлучилися. <...> І ти така зависла на секундочку, а потім сміялася як навіжена, і я сміялася також»* [1, с. 7]. Водночас через розмову з матір'ю пробігає тема ідентичності («я – зовсім як мій батько») та нерозв'язана життєва драма (чому батьки розлучилися). Ці прості дитячі слова в листі мають для Діани велике емоційне навантаження: вона ностальгує за безтурботними часами і переосмислює родинні зв'язки.

Про теплоту, любов і відповідальність Діани в екстремальних умовах евакуації свідчить піклування про двомісячну сестричку. Вона пояснює в листах, що турбується *«через те, що сестричка не може поки сама про себе подбати, я мушу завжди ставити її інтереси понад мої, бо я ж то про себе подбати можу»* [1, с. 38], *«Іванка спить у мене під курткою, в роті у неї соска, однотонна, така майже прямокутна, кольору какао, моя улюблена, ну, чисто візуально, слінг намотаний на светр, куртка на Іванці сходиться лише наполовину, але це ок, вона в теплому комбінезоні, слінг теплий, я тепла, все тепле»* [1, с. 8]. Важливий психологічний момент: вона відчуває захист і тепло від маленької Іванки, навіть коли навколо – холод і небезпека. Цей епізод передає і її захоплення новим «маминим» обов'язком і трохи дитяче здивування від того, що дає їй сила продовжувати рух уперед.

Через листи Діана виражає найпотаємніше: теплі переживання і біль втрати, почуття до Давида. У звертанні до мами кожне слово звучить відверто й інтимно. Ми немов «підслуховуємо» думки героїні, які вона адресує найдорожчій людині. Це посилює ефект реалістичності і щирості: читач відчуває, що стає співрозмовником героїні. Кожне звертання до мами («Пам'ятаєш, мам?») – це заклик до знайомого голосу, до почуття дому, яке вона намагається не загубити. Листування підтримує пам'ять про мирне життя й

родину. Запитання «Мам, пам'ятаєш?» – це не просто звертання: у ньому є потреба відновити спільні спогади. Такі звертання показують, що Діана намагається зберегти ідентичність сім'ї, себе як доньки та сестри, у час, коли родинні зв'язки розтрошені війною.

Мама для Діани є символом дому й України, *«Мам, пам'ятаєш Старий Дунай? Ми купалися там із качками і засмагали на таких дерев'яних помостах, і ти сказала, що це помийка і що, поки ти плавала»* [1, с. 31]. Навіть перебуваючи за кордоном, через листи вона відчуває себе ближчою до України: *«Ти потім забереши нас до Києва, не потрібна мені його німецька»* [1, с. 86]. Листи виривають її з ізоляції чужої країни і з кожним словом «батьківщина» у тексті залишається відчуття зв'язку: героїня приписує матері контроль над власною сім'єю і майбутнім, адже, здається, тільки мама могла б відповісти на її питання. Через листування героїня прагне утримати контакт із мамою, зберегти родинні спогади, ствердити свою ідентичність та належність. Формат листів дає змогу ці мотиви виявити послідовно: кожного разу, коли Діана сідає писати черговий лист, вона поєднує актуальний досвід з власними нагадуваннями про сім'ю.

Композиційна організація роману в листах, написаних від імені дівчинки-підлітка Діани до мами, стає засобом розвитку сюжету, прийомом розкриття образів. У композиційній структурі твору важливу роль відіграє узгодженість між формою та змістом. Сповідальний характер твору дозволяє вказати на щирість почуттів, емоцій дівчинки. Катерина Бабкіна в романі «Мам, пам'ятаєш?», використовуючи епістолярну форму, відкриває перед читачем потаємний світ героїні, робить читача активним учасником її історії. Відверта сповідь у листах дозволяє зрозуміти тривогу й радість Діани, її переживання за долю матері, маленької сестрички, турботи батька, телефонні розмови з вітчимом у час повномасштабної агресії росії, дізнатися про перше кохання дівчинки до українського хлопця-емігранта Давида. Листи також є засобами подолати ізоляцію і біль, збереження контакту і пам'яті про рідних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабкіна К. Мам, пам'ятаєш? Вроцлав : Wydawnictwo «Warstwy», 2023. 144 с.
2. Журба С. «Пишіть листи чорнилом і думками»: епістолярна форма твору «Оскар і Рожева пані» Еріка-Емманюеля Шмітта. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2022. № 58. С. 218–221.

*Марія Берестецька,
Тернопільський національний
педагогічний університет імені В. Гнатюка,
студентка IV курсу
факультету філології і журналістики
Науковий керівник:
к. філол. н., доц. **Наталія Кучма***

РЕЦЕПЦІЯ ВОЄННОЇ ПОЕЗІЇ СЕРГІЯ ЖАДАНА В СУЧАСНИХ МЕДІА ТА БЛОГОСФЕРІ

Сергій Жадан є одним із найпотужніших сучасних українських поетів, чия творчість віддзеркалює реалії війни та суспільні трансформації, спричинені нею. Вивченню творчості Сергія Жадана присвятили наукові дослідження Ю. Андрухович, А. Бабенко,, І. Бондар-Терещенко, Я. Голобородько, А. Демченко, І. Дзюба, та ін. Воєнна поезія Сергія Жадана викликає значний суспільний резонанс, що зумовлює її активне обговорення в сучасних медіа та блогосфері.

Метою даного дослідження є аналіз особливостей рецепції воєнної поезії Жадана в медійному просторі та блогосфері, а також визначення основних наративів, що формують її сприйняття.

Поезія про війну вирізняється глибокою емоційністю, рефлексією над людськими втратами та екзистенційними питаннями. Вона не лише документує події, а й осмислює їх через призму особистого досвіду, формуючи новий